

**КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД  
«ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**

**СХВАЛЕНО**

Протокол Вченої ради КВНЗ  
«Харківська академія неперервної  
освіти»

№ 1 від 27.01.2025

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

Наказ КВНЗ «Харківська  
академія неперервної освіти»

№ 7 від 27.01.2025

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА  
підвищення кваліфікації за темою**

***«Підприємництво і фінансова грамотність: навчання для  
життя»***

***"Entrepreneurship and Financial Literacy: Learning for Life"***

**Укладачі:**

Грінченко О.І., старший викладач кафедри соціально-гуманітарної освіти,  
Яковлев П.О., старший викладач кафедри соціально-гуманітарної освіти,  
кандидат юридичних наук.

**Цільова група:** учителі навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність», які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти

**РЕКОМЕНДОВАНО**

Протокол засідання  
кафедри соціально-гуманітарної освіти  
24.01.2025 №1

**Форма підвищення кваліфікації:** дистанційна, змішана

**НАПРЯМИ:** розвиток компетентностей відповідно до Професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 р. №1225 «Про затвердження професійного стандарту "Вчитель закладу загальної середньої освіти"» та Порядку підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800.

**МЕТА:** професійний розвиток учителів навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» відповідно до державної політики у галузі освіти та забезпечення якості освіти.

### **ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ:**

1. Забезпечити розвиток/формування/удосконалення набутих компетентностей або набуття нових компетентностей відповідно до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 року № 1225, у межах професійної діяльності вчителя навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність».
  - А2. Предметно-методичної компетентності
  - Г2. Організаційної компетентності
2. Поглибити / розширити знання вчителів навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» з питань концептуального оновлення економічної освіти відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти.
3. Удосконалити вміння вчителів навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» щодо використання сучасних освітніх технологій на уроках навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність».

### **ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА**

**Освітня програма** курсів підвищення кваліфікації за темою «Підприємництво і фінансова грамотність: навчання для життя» розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.10.2022 р. № 904 «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти».

**Актуальність** освітньої програми обумовлена необхідністю підготовки вчителів навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» до концептуального оновлення організації освітнього процесу на уроках навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» з використанням

актуальних технологій та методик навчання, реалізації вимог Державного стандарту базової середньої освіти.

**Освітню програму** курсів підвищення кваліфікації за темою «Підприємництво і фінансова грамотність: навчання для життя» **розроблено з урахуванням положень:** законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», постанов Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р «Про затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року», від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників», професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 29 серпня 2024 р. № 1225 “Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність учителя.

**Обсяг:** 30 годин (1 кредит)

### **Особливості організації освітнього процесу за цією програмою**

Основними формами організації освітнього процесу на курсах підвищення кваліфікації за темою «Підприємництво і фінансова грамотність: навчання для життя» є лекції теоретичного конструювання, інтерактивні лекції, тренінгові заняття. Специфіка реалізації ОП полягає в засвоєнні нових принципів побудови освітнього процесу на уроках навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність: навчання для життя» відповідно до ідей і вимог Державного стандарту базової середньої освіти.

Науково-педагогічні працівники Академії можуть вносити зміни в пропонований освітньою програмою зміст з метою необхідності своєчасного реагування на конкретні умови, у яких відбувається освітній процес, зазначивши їх в розкладі занять. Загальний обсяг таких змін може досягати до 25%.

### **Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу:**

- *для очного навчання:* матеріали (презентації) навчальних занять, цифрові освітні ресурси, ноутбук, проєктор з інтерактивними функціями / інтерактивна панель;
- *для дистанційного навчання:* матеріали (презентації) навчальних занять, цифрові освітні ресурси, ноутбук.

### **Очікувані результати охоплюють**

#### **Знання й розуміння:**

- форм, методів, технологій навчання, виховання й розвитку учнів засобами навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність»;
- цифрових технологій та електронних освітніх ресурсів для навчання учнів навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність».

**Уміння:**

- організовувати освітній процес відповідно до вимог законодавства;
- організовувати педагогічну діяльність на засадах сучасних підходів до навчання в НУШ;
- здійснювати оцінювання і аналіз результатів навчання учнів відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти.

**Диспозиції (цінності, ставлення):**

- дитиноцентризм;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку.

**Компетентності:**

- **A2. Предметно-методична** (здатність моделювати зміст освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти, визначених державними стандартами освіти; здатність формувати і розвивати в здобувачів освіти ключові компетентності і наскрізні вміння, визначені державними стандартами освіти; здатність добирати і використовувати сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти на уроках навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність»);
- **Г2. Організаційна** (здатність організовувати процес навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти на уроках навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність»; здатність організовувати різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності здобувачів освіти).

**КУРИКУЛУМ**  
**курсів підвищення кваліфікації**  
**вчителів інтегрованого курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» за темою**  
**«Підприємництво і фінансова грамотність: навчання для життя»**

| <b>№ з/п</b> | <b>Назва модуля</b>                                           | <b>К-сть год / кредитів</b> |
|--------------|---------------------------------------------------------------|-----------------------------|
| 1.           | Сучасні нормативні вимоги до організації освітньої діяльності | 4 / 0,13                    |
| 2.           | Концептуальні засади оновлення змісту освітньої діяльності    | 6 / 0,21                    |
| 3.           | Сучасні підходи до організації освітнього процесу             | 14 / 0,5                    |
| 4.           | Психолого-педагогічний супровід освітнього процесу            | 2/ 0,13                     |
| 5.           | Діагностико-аналітичний                                       | 4 / 0.13                    |
|              | <b>Разом год / кредитів</b>                                   | <b>30 / 1</b>               |

**НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**  
**курсів підвищення кваліфікації**  
**учителів інтегрованого курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» за темою**  
**«Підприємництво і фінансова грамотність: навчання для життя»**

| № теми                                               | Назва модуля, теми                                                                                           | Індекси компетентностей, що розвиваються | Кількість годин |
|------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------|-----------------|
| <b>1.</b>                                            | <b>Модуль 1. Сучасні нормативні вимоги до організації освітньої діяльності</b>                               |                                          |                 |
| 1.1                                                  | Сучасний освітній простір навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність»                         | A2.1, B2.3, Г2.1                         | 2               |
| 1.2                                                  | Інформаційна безпека учасників освітнього процесу                                                            | A3.1, B2.2, B2.1                         | 2               |
| <i>Усього годин за модулем</i>                       |                                                                                                              |                                          | <b>4</b>        |
| <b>2.</b>                                            | <b>Модуль 2. Концептуальні засади оновлення змісту освітньої діяльності</b>                                  |                                          |                 |
| 2.1                                                  | Новий зміст економічної освіти: підприємництво і фінансова грамотність                                       | A2.1, A2.3, Г2.1                         | 2               |
| 2.2                                                  | SMART-освіта: розвиваємо м'які навички на уроках курсу «Підприємництво і фінансова грамотність»              | A2.2, A2.3, A3.3,                        | 2               |
| 2.3                                                  | Сучасні педагогічні технології як умова формування компетентності «Підприємливість та фінансова грамотність» | A.2.2, A2.4, Г2.2                        | 2               |
| <i>Усього годин за модулем</i>                       |                                                                                                              |                                          | <b>6</b>        |
| <b>3.</b>                                            | <b>Модуль 3. Сучасні підходи до організації освітнього процесу</b>                                           |                                          |                 |
| 3.1                                                  | Потреби, ресурси і сталий розвиток                                                                           | A2.1, B1.3, B2.3                         | 2               |
| 3.2                                                  | Податкова система і соціальне забезпечення в сучасних умовах                                                 | A.2.3, B1.3, Г2.2                        | 2               |
| 3.3                                                  | Розвиваємо математичну компетентність на уроках навчального курсу «Підприємництво і фінансова грамотність»   | A2.3, Г2.1, Г3.2                         | 2               |
| 3.4                                                  | Гроші, їх сутність, функції і види                                                                           | A2.3, B1.3, B2.3                         | 2               |
| 3.5                                                  | Особливості розвитку соціального шкільного підприємництва                                                    | A2.2, A2.3, A3.3                         | 2               |
| 3.6                                                  | Сучасні погляди на організацію підприємницької діяльності                                                    | A2, A3.1, Г2,2                           | 2               |
| 3.7                                                  | Практичні аспекти формування фінансів домогосподарств                                                        | A2, A3.1, B2.3                           | 2               |
| <i>Усього годин за модулем</i>                       |                                                                                                              |                                          | <b>14</b>       |
| <b>4.</b>                                            | <b>Модуль 4. Психолого-педагогічний супровід освітнього процесу</b>                                          |                                          |                 |
| 4.1                                                  | Технології розвитку здібностей і талантів здобувачів освіти у сучасних умовах                                | B1.1, B2.2, B3.1                         | 2               |
| <i>Усього годин за модулем</i>                       |                                                                                                              |                                          | <b>2</b>        |
| <b>5.</b>                                            | <b>Модуль 5. Діагностико-аналітичний</b>                                                                     |                                          |                 |
| 5.1                                                  | Настановне заняття. Вхідне діагностування                                                                    | Д1                                       | 2               |
| 5.2                                                  | Обмін досвідом. Підсумкове тестування                                                                        | Д1                                       | 2               |
| <i>Усього годин за модулем</i>                       |                                                                                                              |                                          | <b>4</b>        |
| <i>Разом годин / кредитів за освітньою програмою</i> |                                                                                                              |                                          | <b>30 / 1</b>   |

## Рекомендована література

### НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ:

1. Державний стандарт базової середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 №898): <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/5f7/5e6/b1e/5f75e6b1ee0d8989401323.doc>
2. Лист Міністерства освіти і науки України від 14.09.2022 №1/10686-22 «Про переліки навчальної літератури та навчальних програм, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в освітньому процесі закладів освіти у 2022/2023 н.р.»: <https://cutt.ly/ZBDLpqF>
3. Лист Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 №1/9530-22, додаток «Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 н.р.»: <https://cutt.ly/3BDKKEy>
4. Лист Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 №1/9530-22, додаток 15 «Викладання економіки, підприємництва, фінансової грамотності»: <https://cutt.ly/JBDK3Iv>
5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.12.2020 № 1504 «Деякі питання професійного розвитку науково-педагогічних працівників»: <https://cutt.ly/EFkPV0H>
6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 №235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти»: <https://cutt.ly/2BDZ1qK>
7. Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.11.2019 р. №1493 «Про внесення змін до типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня»: <https://cutt.ly/wBDLUtC>
8. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736-20 «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: <https://cutt.ly/uFkTD4C>
9. Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих МОН України для використання в 5-11 класах ЗЗСО з навчанням українською мовою: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/16NyRYEKgeQ4T5BE68La-s2gn0q2MPyIWSWx-Vd w-zmA/edit#gid=1437528076>

### НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Bacigalupo M., Kampylis P., Punie Y., Van den Brande G. (2016). EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework. Люксембург: Publication Office of the European Union; EUR 27939 EN; doi:10.2791/593884. (Рамка підприємницької компетентності): <https://cutt.ly/mKBjd2X>
2. Bacigalupo M., Weikert Garcia L., Mansoori Y., O'Keeffe W. EntreComp Playbook. Entrepreneurial learning beyond the classroom. 30245 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg. 2020, ISBN 78-92-76-19416-3 (онлайн) doi: 10.2760/77835 (онлайн) (Посібник. Підприємницьке навчання за межами класу): <https://cutt.ly/1ZQRz0h>
3. EntreLearn: Інструменти навчання підприємництву для вчителів. Методичку підготовлено як частину проекту I-LINC Корнелією Логіньовою, викладачем в Hotel Academy, Братислава, під редакцією European Schoolnet (Оскар Гуель, Томіслава Речева та Ануска Феррарі): <https://cutt.ly/DZQTtQo>
4. Барадія Н., Покась Л. Формування фінансової грамотності через впровадження педагогічних технологій / Н. Барадія, Л. Покась // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2019. – Випуск 23 (том 1). – С. 89-94.

5. Бібліотека матеріалів «Гривня – наш символ»: <https://cutt.ly/jBDVfih>
6. Біденко С., Золотаревич І. Як розповісти дітям про гроші / С. Біденко, І. Золотаревич. – Х.: Вид. група «Основа», 2019. – 128 с.
7. Горленко Ганна. Медіаосвіта на заняттях з фінансової грамотності. Навчальне видання / за редакцією Волошенюк О., Іванова В. – Київ: АУП, ЦВП, 2021. – 76 с.
8. Длугопольський О.В., Вірковська А.А. Економіка і я: посібник серії «Шкільна бібліотека». – Тернопіль: Астон, 2020. – 144 с.
9. Ілюстрований посібник із фінансової грамотності для школярів: навч. наоч. посіб. / О.М.Пахненко, М.М.Бричко, А.Ю.Семенов. – Суми: Сумський державний університет, 2017. – 214 с.
10. Ковальчук Г.О. Методика викладання економіки: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Г.О. Ковальчук, А.І.Балягіна, А.М. Богорад. – К.: КНЕУ, 2003. – 341 с.
11. Компетентісно орієнтований урок (бібліотека проекту «НаУрок»): <https://naurok.com.ua/kompetentnisno-ori-ntovaniy-urok-192614.html>
12. Конспекти занять з розвитку підприємництва: посібник / упоряд. М.Товкало, В.Одзімек, О.Медведева, Я.Квятковський, А.Окрашевська. – 2012. – 255 с.: <http://surl.li/rkig>
13. Кузьменко Ю. Формування компетентності «Підприємливість та фінансова грамотність»: сучасні орієнтири / Ю. Кузьменко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2018. – № 2(8). – С. 36-39.
14. Методи та форми роботи з технології «Критичне мислення» <https://www.slideshare.net/school11-rv/ss-88229316>
15. Методика викладання фінансової грамотності: навч. посіб. / Т.О.Кізіма, В.В. Письменний, С.Л. Коваль, Н.І. Карпишин та ін.; за ред. д.е.н., професора Кізіми Т.О. Тернопіль: Осадця Ю.В., 2017. – 200 с.
16. Методичні поради «Технології критичного мислення на уроках економіки»: <https://cutt.ly/HBDVmMy>
17. Осіна Н.А. Технології та інструменти розвитку критичного та креативного мислення: <https://cutt.ly/8BDVUIL>
18. Основи споживчих знань. Споживча етика: посіб. для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти / О.В. Овчарук, Л.М. Пужайчерда. – Київ: Літера ЛТД, 2019. – 112 с. – Серія «Шкільна бібліотека».
19. Стаття «6 принципів ефективного персоналізованого навчання»: <http://blog.ed-era.com/6-principiv/>
20. Стаття «Персоналізоване навчання: адаптуйся або «сідай, двійка»: <http://blog.ed-era.com/personalizovane-navchannia/>
21. Стаття «Що таке адаптивні технології та як ними користуватися»: <http://blog.ed-era.com/adaptivni-technologii/>
22. Стаття «Що таке компетентнісний підхід у навчанні – відповідає Державна служба якості освіти»: <https://cutt.ly/kBDVFWs>
23. Творимо майбутнє відповідально й ощадливо: програма соціально-фінансової освіти й виховання для учнів загальноосвітніх навчальних закладів: метод. посіб. / Авторі-упоряд.: В.С. Петрович, Т.П. Цюман, Т.П. Авельцева, В.В. Молочний; за заг. ред. В.С. Петровича. К.: ФОП Буря О.Д., 2014. С.142.
24. Уроки з підприємницьким тлом: навчальні матеріали / за заг. ред. Е. Бобінської, Р. Щияна, М. Товкало. – Варшава: Сова, 2014. – 398 с.: <http://surl.li/icrh>
25. Цікаво про фінанси: посіб. серії «Шкільна бібліотека» для 5–6 кл. закл. загальної середньої освіти / С. Біденко, І. Золотаревич. – Х.: Вид. група «Основа», 2019. – 127 с. – Серія «Шкільна бібліотека».

## ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Financial Literacy Ukraine: <https://www.facebook.com/finlitukraine/>
2. Антифейкові інтелектуальні ігри «НотаЄнота» (фейсбук-сторінка): <https://www.facebook.com/notaenota1>

3. Національний проект з фінансової грамотності (фейсбук-сторінка): <https://www.facebook.com/ukrfinlitproject>
4. Освітній проект з фінансової грамотності «ФінКульт» (фейсбук-сторінка): <https://www.facebook.com/fincultukraine>
5. Освітній сайт «ТАЛАН» Національного банку України: <https://talan.bank.gov.ua/>
6. Освітньо-популярна online-гра «Здолай шахрая»: <https://game.ema.com.ua/>
7. Просвітницький проект про податки та державний бюджет «Ціна держави»: <https://cost.ua/>
8. Просвітницькі ініціативи Національного банку України:
  - #ШахрайГудбай: <https://bank.gov.ua/promo/stopfraud/>
  - #Cashless: <https://promo.bank.gov.ua/cashless/>
  - #Анатомія гривні: <https://promo.bank.gov.ua/hryvnia/>
  - #ЗнайСвоїПрава: <https://promo.bank.gov.ua/know-your-rights/>
  - #ЗнайСвоїПрава\_Кредити: <https://promo.bank.gov.ua/know-your-rights-loans/>

## ІНФОРМАЦІЙНІ СТОРІНКИ

1. <https://edu-post-diploma.kharkov.ua/> – сайт КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»
2. <https://mon.gov.ua/ua> – Міністерство освіти і науки України
3. <https://www.facebook.com/UAMON/> – фейсбук-сторінка МОН
4. <https://nus.org.ua/> – сайт «Нова українська школа»
5. <https://www.facebook.com/profile.php?id=100057518046419> – фейсбук-сторінка «Нова українська школа»
6. <http://osvita.ua/> – сайт Освіта.ua
7. <https://www.facebook.com/osvita.ua> – фейсбук-сторінка «Освіта.ua»
8. <https://smart-osvita.org/> – сайт ГО «Смарт-освіта».
9. <http://www.bank.gov.ua> – офіційний сайт Національного банку України
10. <https://www.facebook.com/NationalBankOfUkraine> – офіційна фейсбук-сторінка Національного банку України
11. <https://promo.bank.gov.ua/fin-defense/> – сайт Національного банку України про роботу фінансової системи під час війни «Фінансова оборона України»
12. <https://museum.bank.gov.ua/> – офіційний сайт Музею грошей Національного банку України
13. <https://www.facebook.com/museumofmoney.nbu.gov.ua> – офіційна фейсбук-сторінка Музею грошей Національного банку України
14. <http://www.fg.gov.ua> – офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб
15. <https://www.facebook.com/fg.gov.ua> – офіційна фейсбук-сторінка Фонду гарантування вкладів фізичних осіб
16. <http://www.minfin.gov.ua> – офіційний сайт Міністерства фінансів України
17. <http://www.worldbank.org> – Світовий банк
18. <http://www.ukrstat.gov.ua> – державна служба статистики України
19. <https://cyberpolice.gov.ua/> – офіційний сайт кіберполіції України
20. <https://www.facebook.com/cyberpoliceua> – офіційна фейсбук-сторінка кіберполіції України
21. <https://www.ema.com.ua> – сайт Української міжбанківської асоціації членів платіжних систем «ЕМА»
22. <http://sse.eef.org.ua/> – сайт Програми «Соціальне шкільне підприємництво у сільській місцевості та малих містах України»
23. [http://schoolofme.me/home\\_uu](http://schoolofme.me/home_uu) – сайт про створення соціальних шкільних підприємств «School of ME»

24. <http://energyschool.org.ua/>; <http://ees.energyschool.org.ua/> – сайти проєкту «Енергоефективні школи: нова генерація»
25. <http://medialiteracy.org.ua/> – портал «Медіаосвіта та медіаграмотність» Академії української преси
26. <https://www.aup.com.ua/> – сайт Академії української преси
27. <https://www.facebook.com/aupfoundation> – офіційна фейсбук-сторінка Академії української преси